

ДУХОВНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ЯК УМОВА ЇЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ

Н. В. Каргіна

*Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського, Україна*

Актуальність дослідження. Недостатня теоретична розробленість та практична затребуваність дослідження взаємозв'язку психологічного благополуччя та духовності людини, вказує на актуальність висвітленої в даній публікації проблеми та доцільність пошуку найбільш оптимальних умов та ефективних засобів становлення психологічного благополуччя людини на сучасному етапі розвитку суспільства. Відповідно, *метою даної статті* є обґрунтування та розгляд духовного розвитку людини в якості необхідної умови її психологічного благополуччя.

Задоволення духовних потреб забезпечує духовне зростання особистості, яке розглядається як самореалізація і вдосконалення всіх компонентів духовності. Розвиток духовних потреб допомагає сформувати особистість, здатну долати життєві негаразди, саморозвиватися і досягати успіху, що є умовою підвищення її психологічного благополуччя. З точки зору психології підвищення якості життя відображається саме у стані психологічного благополуччя, відчутті повноти буття і задоволеності життям.

Багатоаспектність особистості обумовлює вивчення різних видів благополуччя, якими можна описати як людину, так і суспільство загалом. Особливе положення в цьому різноманітті займає духовне благополуччя, яке можна розглядати як складову психологічного благополуччя.

Аналіз теоретичного матеріалу дозволив визначити, що серед найважливіших детермінантів психологічного благополуччя дослідники [1; 2; 3; 4] виділяють такі складові як духовність, духовне здоров'я, духовне

благополуччя, віру та довіру. Основна ідея теорії віри в справедливий світ полягає у тому, що кожна людина прагне знизити рівень невизначеності у своєму бутті, впорядковуючи його і по можливості встановлювати прості зв'язки та залежності між подіями, що відбуваються [4]. Довіра є однією із важливих проявів психологічне благополуччя. З цього приводу D. Brothers зазначав: «Базова довіра - провідний елемент соціального та психологічного благополуччя індивіда та суспільства, який можна визначити як впевненість (індивіда, групи, спільноти, нації), у тім, що навколишній світ і його мешканці не мають намір спричинити шкоду» [3, с. 98].

Під духовністю переважно мається на увазі: область буття, в якій об'єктивна реальність дана у формі невід'ємної частини внутрішньої сутності самої людини (В.Д. Шадріков), ідеальна потреба пізнання (П.М. Єршов, А.В. Петровський та ін.), цілі та цінності людського суспільства (М.С. Каган, В.Г. Федотова), специфічний вид діяльності (І.А. Гайдученок, Л.І. Казакова), система особистісної активності відносно до різних сфер життєдіяльності людини, реалізованої в цілісності пізнання, духовних почуттів і цілепокладання (В.А. Бачинін, І.Ф. Ведін, Н.Н. Ярошенко та ін.).

Дослідження свідчать, що духовність зв'язана з багатьма показниками психологічного благополуччя. Для періоду переживання горя або стресу, в ситуації катастрофи, духовність представляє опору для виживання, дарує надію й тому корисна [4]. Для повсякденного життя корисніше вірити в справедливість особистої долі, адже це захищає від надмірного соціального порівняння і позиції жертви тощо. Зміст психологічних функцій релігійності, а водночас і духовності, пов'язаних з психологічним благополуччям можна розкрити через розгляд релігійного звернення, яке являє собою поведінковий акт, що відображає збільшення рівня віри, зміни ідентичності, трансформацію особистості в цілому [5].

Духовне благополуччя являє собою відчуття причетності до культури суспільства, а також усвідомлення можливості долучатися до його багатств. Воно передбачає не тільки усвідомлення себе як особистості, а й критичне

ставлення до себе та своєї діяльності. Духовно благополучна людина здатна планувати і здійснювати власну діяльність, а також керувати своєю поведінкою відповідно до соціальних норм. Вона є творчою, вільною, цілісною особистістю, яка справляється з життєвими стресами і плідно працює на користь як самої собі, так і своєму суспільству.

Розрізняють два аспекти духовного благополуччя - внутрішній і зовнішній. Внутрішнє духовне благополуччя має місце тоді, коли людина зробила щось корисне і переживає свій успіх, навіть якщо вона стала непоміченою іншими людьми. Воно асоціюється зі станом людини, яке можна назвати щастям. З іншого боку, зовнішнє духовне благополуччя має місце тоді, коли діяльність людини знаходить підтримку з боку її оточення, що складається із значущих для неї людей. Про таку людину можна сказати, що вона відчуває гордість. Проте, два аспекти духовного благополуччя повинні розглядатися в єдності, порушення якого призводить до душевного дискомфорту. Відсутність зовнішнього духовного благополуччя призводить до погіршення настрою людини, яка вважає себе недостатньо оціненою, тоді як відсутність внутрішнього духовного благополуччя, яке представляє собою занижену самооцінку, веде до шкідливих звичок, соціальних відхилень та психічних розладів.

Думка про роль духовності у впливі на рівень психологічного благополуччя однозначно ствердна. Духовне здоров'я є значущим елементом соціального буття людини, водночас дискусійним залишається його зміст. Так, Д.О. Леонтьєв пропонує розуміти духовне благополуччя як відчуття причетності до духовної культури суспільства, усвідомлення і переживання сенсу свого життя: «Де ваші смисли, там і душа ваша» [1, с. 8].

На зв'язку психологічного благополуччя із духовністю наполягає і С.С. Корсаков [2], який зазначає, що чим гармонійніше сполучені всі наявні якості, що становлять особистість, тим більш вона стійка, врівноважена і спроможна протистояти впливам, які прагнуть порушити її цілісність. Психологічне благополуччя водночас проявляється у духовному розвитку

особистості, але може бути порушене домінуванням певних негативних рис характеру та дефектами у моральній сфері і помилковим вибором ціннісних орієнтацій, що, в свою чергу, призводить до таких негативних проявів як байдужість, жорстокість, цинічне ставлення до навколишніх, егоїзм.

Висновки. Духовний розвиток можна розглядати як мету, і як необхідну умову для психологічного благополуччя та повноцінного функціонування й розвитку людини в процесі її життєдіяльності у сучасному світі.

Психологічне благополуччя має величезне значення для самої людини, оскільки пов'язане з базовими людськими цінностями, а також з такими буденними поняттями, як «щастя», «щасливе життя», «задоволеність життям», «якість життя» і тому подібними, та залежить від системи внутрішніх координат самого носія даного переживання. Духовний розвиток, можливо, формує або уточнює систему координат особистості по відношенню до світу й себе, допомагаючи таким чином створювати умови для успішного розвитку особистості, а разом з тим впливає і на загальний рівень психологічного благополуччя.

Духовний розвиток являє собою складне співвідношення зовнішньої і внутрішньої орієнтації. Ймовірно, психологічно благополучна особистість використовує духовний розвиток не стільки як засіб досягнення своїх цілей, забезпечення розради, впевненості в собі і т.п., оскільки для формування свого самоактуалізаційного потенціалу, людина посилається в тому числі і на духовний досвід.

Психологічна структура духовних потреб являє собою сукупність мотивів поведінки, що ведуть до задоволення цих потреб та підвищення психологічного благополуччя особистості. У їх числі: прагнення до самовираження, самостійність і постійний пошук нових рішень, визнання і самоповага, престижність, підвищення рівня професіоналізму та ін.

Література

- 1) Леонтьев Д.А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности / Д.А. Леонтьев. 2-е изд., испр. - М.: Смысл, 2003. – 488 с.
- 2) Середина Н.В. Основы медицинской психологии: общая, клиническая, патопсихология / Н.В. Середина, Д.А. Шкуренко. – Ростов н. / Д: Феникс, 2003. – 512 с.
- 3) Brothers D. Private Practice – Falling backwards. An exploration of trust and selfexperience. – N.Y., 1991. – 190 p.
- 4) Dalbert C. Glaube an eine gerechte Welt als Motiv: Validierungskorrelate zweier Skalen / Montada L., Schmitt M. // Psychologische Beiträge. – 1987. – V. 29, 423-438.
- 5) Lerner M.J. The belief in a just world: A fundamental delusion. New York: Plenum Press, 1980. – 203 p.

ДУХОВНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ЯК УМОВА ІІ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ

РЕЗЮМЕ

У статті розглядається проблема духовного розвитку та його зв'язок із психологічним благополуччям. Дослідження різних аспектів духовного розвитку особистості завжди знаходилося в центрі вивчення психологічних, філософських, соціологічних та культурологічних наук. Найважливішими детермінантами психологічного благополуччя виступають духовність, духовне здоров'я, духовне благополуччя, віра та довіра.

Ключові слова: *духовний розвиток, духовність, благополуччя, психологічне благополуччя, духовне благополуччя.*

ДУХОВНОЕ РАЗВИТИЕ ЛИЧНОСТИ КАК УСЛОВИЕ ЕЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО БЛАГОПОЛУЧИЯ

Н.В. Каргина

*аспирант кафедры общей и дифференциальной психологии,
Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д.*

Ушинского

ул. Фонтанская дорога, 4, г. Одесса, Украина

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается проблема духовного развития и его связь с психологическим благополучием. Исследования различных аспектов духовного развития личности всегда находилось в центре изучения психологических, философских, социологических и культурологических наук. Важнейшими детерминантами психологического благополучия выступают духовность, здоровье, духовное благополучие, вера и доверие.

***Ключевые слова:** духовное развитие, духовность, благополучие, психологическое благополучие, духовное благополучие.*

SPIRITUAL DEVELOPMENT THE INDIVIDUAL AS CONDITION FOR PSYCHOLOGICAL WELL-BEING

Nataliia Kargina,

*Post-Graduate Student, Department of General and Differential Psychology,
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky
4, Fontanska Doroha Str., Odesa, Ukraine*

SUMMARY

Article considers the problem of spiritual development and its relationship with psychological well-being. Studies of various aspects of the spiritual development of the individual have always been at the center of the study of the psychological, philosophical, sociological and cultural sciences. The most important determinants of psychological well-being are the spirituality, health, spiritual well-being, faith and trust.

***Key words:** spiritual growth, spirituality, well-being, psychological well-being, spiritual well-being.*